

KDO MÁ ČERNÉHO PETRA V PŘÍPADU HEIDEGGEROVÝCH ČERNÝCH SEŠITŮ? ZPRÁVA O HLAVNÍCH AKTÉRECH AKTUÁLNÍ KONTROVERZE

FRANCESCO ALFIERI, Pontificia Università Lateranense, Città del Vaticano, Vaticano

Záminkou tohoto textu je to, že se ukazuje nutnost otevřeně vyjasnit původ toho, že došlo k zahájení instrumentalizace pozůstalosti Martina Heideggera. Jsme dnes svědky mnohého obviňování tohoto myslitele z Meßkirchu, avšak doposud jen málo lidí se odhodlalo seznámit se přímo „na vlastní oči“ s prameny, aby bylo jasné, zda jsou tato obviňování oprávněná. Vědecká komunita má povinnost vyjasnit prostřednictvím přísného studia nedorozumění, jež se uhnízila ve veřejné diskuzi. Mnoho lidí se, bohužel, stalo přívrženci těchto nedorozumění, protože je nechápe a staví se na tu, či onu stranu, aniž by chápali, že takovýto postoj nemá nic společného s vědeckou vážností. Proto je často možné konstatovat tuto paradoxní skutečnost: kdokoli bych chtěl Heideggera obvinít z antisemitismu omlouvaje to úmyslem bojovat proti nějaké ideologii, protiřečí si tím, že sám vytváří jinou ideologii, kterou jsem opakovaně označil jménem „diktatura veřejného mínění“.

Jsme spoutáni touto novou diktaturou a před zraky všech se děje to, že vůle k myšlení, vůle rozumět představuje hrozbu pro tuto novou říši. Tato říše má zajisté své přívržence, již působí v akademické sféře: dnes na našich univerzitách můžeme být svědky toho, jak obtížné je myslet „za hranice“ zmatku způsobeného tímto veřejným míněním. Poté, co jsme měli jasně před očima tuto diagnózu, chtěli jsme se já i prof. von Herrmann vydat takovou cestou, která by nás dovedla k pramenům, tzn. k těm cestám, které Heidegger zamýšlel vytyčit během své spekulativní myslitelské cesty.

Z těchto důvodů zrekapituluji svůj příspěvek, který jsem pronesl veřejně na zasedání *Martin Heidegger Gesellschaft* dne 29. září 2017 v Meßkirchu, jehož se zúčastnili Arnulf Heidegger,¹ farář Heinrich Heidegger² a mnoho heideggerovských badatelů z rozličných zemí. Dlouho jsem uvažoval, co bych vám měl sdělit, a protože jsem byl vychován ve škole Oriany Fallaci, naučil jsem se od své učitelky, jak je rozhodně nutná „upřímnost“ v komunikaci, při jasném vědomí, že někdo toto může chápat jakožto rušivý element, kdy namísto toho ze strachu, abychom něco „neprohráli“, ba ještě hůře: abychom se nestali neoblíbenými, se preferuje nezaujímat žádné jasné stanovisko. Od chvíle, kdy někteří jedinci záměrně vyvolali „zmatení“ s cílem zatajovat důsledky svých vlastních činů, nesmí žádný intelektuál mlčet; musí s upřímností užívat „slova“, která jsou s to zapudit a rozehnat toto zmateení, aby se tím jasně ukázala „tvář“ osob, které se přičinily o způsobení a následné přiživování

¹ Pozn. překl.: Vnuk Martina M. Heideggera, syn prvního Heideggerova syna Herrmanna Heideggera a nynější správce pozůstalosti M. Heideggera.

² Pozn. překl.: Synovec M. Heideggera.

vání takového zmatení v souvislosti s vydáním prvních svazků „Černých sešitů“ v Německu v roce 2014.

Zveřejnění těchto částí „Černých sešitů“ způsobilo v Německu a následně i v ostatních zemích „zkrat“. Heideggerova pojmová řeč, jež se v jeho poznámkových notesech zhušťuje, jako i *fragmentární* a *provizorní* charakter těchto *Úvah* si vynucuje obzvláště vysoký stupeň opatrnosti, aby bylo možné vyloučit její skutečný obsah. Úplně by stačilo uvést „Černé sešity“ do kontextu jádra nekonečně velikého díla Martina Heideggera, abychom pochopili, že řeč, kterou Heidegger „vytvořil“, měla pouze jediný záměr pojmut jeho myšlení z hlediska dějin bytí.³ A jestliže k tomu připojíme skutečnost, že Heidegger v *Poznámkách* obsažených ve svazku 97 vědomě promýšlel svou historickou epochu, přičemž zjevně dokládal Hitlerovu zřůdnost a zřůdnost národního socialismu, a následně až do jednotlivostí analyzoval i svůj omyl, totiž že vůbec přijal úřad rektora univerzity ve Freiburgu, bude pak snadné mít jasno v tom, že u Heideggera existuje *jasné rozlišení* mezi jeho myšlením z hlediska dějin bytí a historickými událostmi, které rozpoutala Hitlerova strašlivá politika. To říkám na základě analýzy, kterou jsem se souhlasem prof. von Herrmanna provedl v naší společné knize, která – nyní již v druhém vydání – vyšla původně v roce 2016 v Itálii.⁴

Heidegger vskutku nikdy nezahrnul přímo ani nepřímo žádné vyjádření ani obsah ze sešitů *Poznámek* do svých spisů. Často ve svých spisech odkazuje jen na sešity *Úvah*, a to především v rukopise *Příspěvků k filosofii*, ve kterém jsou odkazy na „Černé sešity“ (1936-1938) tak četné, že jsme se shodli, že to jsou právě tyto sešity, kterými je potřeba se bezpodmínečně zabývat, aby bylo možné vůbec pochopit velkou část zmíněných *Úvah*. Koneckonců odkazy ze sešitů *Úvah* uvedené v *Příspěvcích k filosofii* se vztahují výlučně k tomu, co se týká myšlení z hlediska dějin bytí, a to především rozvinutí *spatření* (něm. Ereignis).⁵

Podotýkám, že toto vše se ukázalo jako fakt na základě ustavičně zajištěného studia pramenů.

Jak je tedy možné, že došlo k tak *obrovitému* zmatení, který vedl ke vzniku tvrzení antisemitské kontaminace Heideggerova myšlení z hlediska dějin bytí?

Kdekdo by se hned domníval, že zde hodlám vylíčit **německého vydavatele**⁶ „Černých sešitů“ jakožto jedině zodpovědného za způsobení tohoto zmatení. Ovšem tak to není: německý vydavatel je pouze malou součástí mašinérie v rámci obrovského „**syisté-**

³ Pozn. překl.: v orig. „seinsgeschichtliches Denken“.

⁴ F.-W. von Herrmann – F. Alfieri: *Martin Heidegger. La verità sui Quaderni neri (Filosofia, 72)*, Premessa di A. Heidegger, con uno scritto di L. Messinese, Appendice di C. Gualdana, Morcelliana, Brescia 2016; německá verze vyšla pod názvem: *Martin Heidegger. Die Wahrheit über die Schwarzen Hefte (Philosophische Schriften, 94)*, von P. David, Duncker & Humblot GmbH, Berlin 2017. – Pozn. překl.: První část uvedené knihy existuje v českém překladu: F.-W. von Herrmann: *Pravda o myšlení Martina Heideggera*, přel. Aleš Novák, Praha: Togga 2017.

⁵ Pozn. překl.: Pro tlumočení slova „Ereignis“ od nyní volím výraz „spatření“, jehož autory jsou Robert Kánoc a Jiří Michálek.

⁶ Pozn. překl.: Peter Trawny.

mu“, kterému může propadnout každý, u koho neprobudí podezření. Zodpovědnost německého vydavatele <za zmíněné zmatení> je vpravdě zachycena v jeho *Doslovech* <k jednotlivým svazkům edice „Černých sešitů“>, kde uměle kombinuje a mísí řeč myšlení z hlediska dějin bytí s vlastními úvahami historické povahy se záměrem probudit <ve čtenářích> pochybnost o tom, zda heideggerovská řeč ve své komplexitě „neskrývá“ ideologický záměr, který je nyní možné díky zveřejnění „Černých sešitů“ snadno doložit. Stačí jen vzít jeho *Doslovy*, aby bylo patrné, jak k sobě vztahuje některé z Heideggerových *Úvah*, aniž by si byl jasně vědom, že tyto vznikaly v různých letech a za rozdílných okolností. Německý vydavatel, aniž by si za to připouštěl zodpovědnost, svévolným způsobem sestavil všechny materiál, který čtenáře dezorientoval, a tak probudil pochybnost o tom, že myšlení z hlediska dějin bytí jsou jen halícím pláštěm, protože Heidegger ve skutečnosti sledoval záměr iniciovat politickou ideologii. Tímto jsem, byť ve zkrácené podobě, zrekapituloval počínání německého vydavatele a znovu opakuji, že to celé vychází z jeho *Doslovů*, jak jsme to široce dokázali v naší knize.

Tyto *Doslovy* stačily tedy k tomu, aby vznikla pevná zábrana bránící systematickému studiu „Černých sešitů“. Jak jsem ovšem již řekl, německý vydavatel je pouze malým dílem mašinérie v rámci mnohem většího systému. Vskutku důležitou součástí tohoto velkého systému je *světová žurnalistika*. Její úlohou bylo zesilovat Heideggerův *údajný* antisemitismus tím, že bez jakéhokoli vědeckého kritéria uváděla do oběhu věty z „Černých sešitů“ vytržené z jejich přirozeného kontextu. Toto počínání zcela zjevně zamýšlelo jedinou věc, a to zmocnit se mas a vybudovat určité „veřejné“ mínění prostřednictvím zaměření na „řízenou“ shodu. Vytváření určitého mínění již dávno náleží k činností marketingu, a jestliže se kvůli dosažení kýženého účinku musí vzít v potaz překroucení dějin, hraje to pro ředitelství velkých novin nepatrnou roli, protože výsledek, který sledují, velmi často stojí v protikladu k tomu, co naopak sleduje „zodpovědný myslitel“.

„Mnohem více pustošící nežli tepelná vlna atomové bomby je ‚duch‘ v podobě světové žurnalistiky. Ta první ničí tím, že pouze vyhubí <vše živé>; ten druhý ničí tím, že zřizuje zdání bytí na zdánlivém pozadí bezpodmínečné absence zakořenění. Absolutní žurnalistika tlumí strach z myšlení, který se dnes stal stylem, a tím se stará o to nejdůkladnější vyplenění myšlení.“⁷

V těchto letech jsme já a prof. von Herrmann vícekrát předkládali výsledky svých zkoumání vůdčím národním novinám (v Německu, v Itálii a ve Francii), avšak sneslo se na ně „velké mlčení“, jež je typické pro aktuálně panující způsoby režimu, který by chtěl svou mocí obrátit v prach veškerý „protest“, jež se nepřizpůsobuje všeobecně panujícímu, jedinému způsobu uvažování. K tomu, aby bylo patrné, že novinami živěné slepé

⁷ M. Heidegger: *Anmerkungen I-V (Schwarze Hefte 1942-1948)*. In: *Gesamtausgabe*, Bd. 97, Abt. 4: *Hinweise und Aufzeichnungen*, hrsg. v. P. Trawny, Klostermann, Frankfurt a.M. 2015, s. 154-155: «Verheerender als die Hitzewelle der Atombombe ist der »Geist« in der Gestalt des Weltjournalismus. Jene vernichtet, indem sie nur auslöscht; dieser vernichtet, indem er den Schein von Sein errichtet auf dem Scheingrund der unbedingten Wurzellosigkeit. Der absolute Journalismus betäubt die heute Stil gewordene Angst vor dem Denken und sorgt so für die gründlichste Ausrottung des Denkens» (*Anmerkungen II* [70])

polemiky jsou jenom plodem od stolu vypocené strategie, stačí jen připomenout, že se kompletně zamlčuje obsah *Poznámek*, ve kterých je výrazným způsobem zcela patrný skutečný názor, který měl Heidegger na národní socialismus a na Hitlerova. Toto je důležité zmínit, abychom pochopili, že atmosféra, ve které byla tato polemika vytvořena, neusnadňuje vědeckou práci kvůli obrovskému tlaku ze strany tisku.

V uvedeném systému – jehož bytnost pochopíme teprve na konci – hraje významnou roli další aktér: některá **vydavatelství**. Nikoli bezvýznamné role, kterou lze nelze nezmínit, se zhostilo vydavatelství *Vittorio Klostermann* z Frankfurtu nad Mohanem. Skutečnost, že do svého katalogu publikací zahrnulo knihu německého vydavatele „Černých sešitů“ s titulem *Heidegger und der Mythos der jüdischen Weltverschwörung*,⁸ zatímco paralelně pracoval na edici „Černých sešitů“, je explicitním důkazem toho, že řečené vydavatelství akceptovalo výmysly německého vydavatele „Černých sešitů“, a přitom neuvážilo, že tento akt se setká s odmítnutím stran vědeckého světa, a právě postoj tohoto vydavatelství vedl ke stále se stupňujícím polemikám. Stejným způsobem v Itálii sledoval tuto strategii vydavatelství Bompiani: po nabytí práv k vydání italského překladu „Černých sešitů“ chtělo toto vydavatelství zahrnout do svého katalogu publikací rovněž knihu německého vydavatele.⁹ Strategie obou uvedených vydavatelství je tak očividná, že nenechá pochybnosti o tom, že postupují společně. Je nesporným faktem, že italský překlad „Černých sešitů“ od Alessandry Iadicicco od počátku podléhá vlivu Donatelly Di Cesare, takže hned v „Předmluvě překladatelky“ i při volbě výrazů při překládání klíčových pojmů se překladatelka přiklání k interpretacím Di Cesarové, přičemž jde tak daleko, že italský překlad „překrucuje“. Po dohodě s prof. von Herrmannem jsem „slovo od slova“ zkontroloval italský překlad svazků 94-96 a výsledky zkoumání jsem sdělil a písemně doložil správci Heideggerovy pozůstalosti Arnulfu Heideggerovi. Nadto jsem též analyzoval všechny tři „předmluvy překladatelky“ a spatřil, že množství neopodstatněných tvrzení Iadiciccové, její osobní interpretace a nepochopení brání čtenáři v objektivním přístupu k těmto pramenům. Rovněž tuto analýzu jsem předal Arnulfu Heideggerovi, který si předsevzal sdělit vydavatelství Bompiani i překladatelce Iadiciccové chyby a překroucení, jež obsahuje její překlad. To zajisté vyvolá v Itálii patovou situaci, protože italský překlad „Černých sešitů“ měl sloužit pouze k tomu, aby dělal reklamu židovským a ideologickým nabídkám Donatelly Di Cesare. Uvádíme zde, co píše překladatelka Iadiciccová v „Předmluvě“ ke svazku 94 vydanému vydavatelstvím Bompiani:

„V případě pochybností na některých temných místech a u slov, která jsou obtížně přeložitelná, mi Donatella Di Cesare vypomáhala obeplout útesy, jež od začátku byla ochotna být mi k dispozici při mojí práci na překladu Černých sešitů, čímž jí jsem zavázána svou vděčností.“¹⁰

⁸ P. Trawny: *Heidegger und der Mythos der jüdischen Weltverschwörung*. Klostermann, Frankfurt a.M. 2015³.

⁹ P. Trawny: *Heidegger e il mito della cospirazione ebraica*, ital. übers. von C. Caradonna, Bompiani, Mailand 2015.

¹⁰ A. Iadicicco: *Avvertenza della traduttrice*. In: M. Heidegger: *Quaderni neri 1931-1938 (Riflessioni II-VI)*, Bompiani, Mailand 2015, s. VIII: «Bei angesichts einiger dunkler Punkte aufgetretenen Zweifeln

Výslovný odkaz k Di Cesarové je uveden pouze v „Předmluvě“ ke svazku 94, nicméně je patrný i v obou dalších svazcích 95 a 96, a to právě z jazyka, který Iadicicová vědomě přebírá od Di Cesarové. Provedl jsem důkladný rozbor a kontrolu těchto „Předmluv překladatelky“ a informoval o tom Arnulfa Heideggera písemně dopisem ze dne 21. 11. 2016 i během třech osobních setkáních ve dnech 4. I. – 21. XII. 2016; 21. IV. 2017.

K důkladnému pochopení, jak velice negativně se tato zfalšování projevila na přijímání Heideggera, je potřeba, abych zmínil roli, kterou sehrálo vydavatelství Herder, když jsme se spolu s prof. von Herrmannem pokusili vydat německý překlad naší knihy „*Martin Heidegger. La verità sui Quaderni neri*“. Aby naše kniha mohla vyjít v tomto vydavatelství, byli jsme výslovně požádáni změnit název – slovo „pravda“ se zdálo zaměstnancům vydavatelství Herder příliš pohoršlivé – a vůbec jsme se měli snažit vstoupit do dialogu s „pozicemi“ německého vydavatele a Di Cesarové. Oba návrhy byly neakceptovatelné, a to přinejmenším z následujících důvodů:

1. Pojem „pravda“, jak jsme to deklarovali v *Uvedení* k naší knize, používáme v Heideggerově pojetí: „slovo ‚pravda‘ nemá poukazovat na správnost nějaké výpovědi, nýbrž znamená spíše ‚ne-skrytost‘ a ‚ne-pokroucenost‘ Heideggerova zanechaného dědictví“.¹¹

2. A konečně, jak bychom se mohli pokusit o dialog s německým vydavatelem a s Di Cesarovou poté, co nás naše bádání dovedlo k nahlédnutí, že oba dva zacházejí s prameny zcela zmatečně a svévolně, až ke zfalšování jejich skutečného obsahu?

Zároveň jsme pochopili, že vydavatelství Herder nevěnovalo naší knize pozornost a jeho návrhy byly, bohužel, v rozšířeném stylu, který se (něm. man) nazývá *politická korektnost*, jenž chce do sebe zahrnout úplně všechno, který ničí veškeré rozdíly s iluzí chtít být za každé situace *super partes*. Tyto důvody nás vedly vyhledat jiného vydavatele, a proto jsme zvolili vydavatelství *Duncker & Humblot Verlag*, který je zároveň i vydavatelem mezinárodního časopisu *Heidegger Studies*: tu byla zachráněna svoboda našeho bádání.

Konečně ještě jeden svět přispěl na podporu zmíněného systému, a to **akademický svět**. Zatímco ve Freiburgu prof. Günter Figal převzal pozici německého vydavatele, a proto vyzval k opětovné kontrole všech Heideggerových spisů, aby se v nich vyhledaly stopy antisemitismu z hlediska dějin bytí, v Itálii došlo díky „*mlčenlivé absenci*“ mnoha heideggerovských badatelů z Università degli Studi di Roma „La Sapienza“ k nerušenému rozšíření mylného čtení a interpretace Donatelly Di Cesare. Další četní akademikové preferovali držet se vpovzdálí, a tím se vyvinit z celého dění, aby neriskovali cejch přívržence myšlení, které veřejné mínění hodnotí jakožto neakceptovatelně antisemitské. Proto z důvodu absence opravdu kritického vyrovnání, jež by vycházelo přímo z pramenů, proběhla celá diskuse kolem „Černých sešitů“ na základě chybného „společného dojmu“, který uzavíral Heideggera do stále více zideologizovaného způsobu čtení. Tyto předsudky – podporova-

und bei Worten, die schwierig sind zu übersetzen, hat mir Donatella Di Cesare geholfen, die Klippen zu umschiffen, die von Anfang an sich bereit erwiesen hat, mir zur Verfügung zu stehen bei meiner Arbeit an den *Schwarzen Hefen* und der ich alle meine Dankbarkeit dafür zolle».

¹¹ F.-W. von Herrmann – F. Alfieri: *Martin Heidegger. La verità sui Quaderni neri*, Morcelliana, s. 11 [v německé edici, s. 17].

né chatrnými dispozicemi učenců, již by byli připraveni studovat „Černé sešity“, přičemž mnohým z nich schází odpovídající znalost heideggerovského díla – ležely v základu rozhodnutí zrušit ve Freiburgu profesorský stolec, který zastával Heidegger a před ním zakladatel fenomenologie Edmund Husserl. Kdyby k tomu došlo, znamenalo by to potlačení dlouhé tradice od Husserla po Heideggera, která určovala filosofii ve 20. století nejen v Německu, ale odtud vycházejíc i v ostatních zemích. Tento stav nás nesmí nechat lhostejné: není nadále možné, aby se akademikové potichu vykradli do ústraní, jako kdyby se jich netýkalo nic z toho, co se děje. Rozsáhlé úvahy o univerzitě a akademickém světě, které nám Heidegger zanechal ve svých poznámkových sešitech, dosahují svého vrcholu na tomto místě v rukopise *Příspěvků k filosofii*:

„Z ‚univerzity‘ coby ‚místa vědeckého bádání a výuky‘ [...] se stávají čistě a stále více ‚skutečnosti bližší‘ provozní ústavy, ve kterých se vůbec nic nerozhoduje. Zůstane jim uchován poslední zbytek *kulturní dekorace* až do té doby, kdy budou muset zůstat zároveň prostředkem ‚kulturně-politické‘ propagandy. Již nebude možné rozvinout z nich cokoli z bytnosti ‚univerzitas‘.“¹²

Vykoření myšlení je nezadržitelným procesem v univerzitním systému: stačí jen přečíst si, co k tomuto tématu obsahují Heideggerovy poznámkové notesy, abychom postřehli, že Heidegger se systematicky zabýval viditelnými těžkostmi, do kterých se dostaly univerzity, na kterých se obrací v prach jakékoliv možné *rozhodnutí* v rámci a-historické přítomnosti, které jsou řízeny *kontrolou* a *vládou* byrokratů zastávajících úřad. Heideggerův plán znovu založit univerzitu na základě bytostného vědění je odsunut ranami nesčetného vměšování stranických zájmů, které cílily na přestrukturování vědění do podoby takového „vědeckého vědění“, které by doznalo svého „potvrzení“ díky své aplikaci při využitelnosti pro ovládání techniky. V rámci tohoto nového obsahu se na univerzitách zabydluje „*funkcionář*“ vědeckých oblastí, jenž se ztrácí v pouhém udržování této reality v běhu, a tím se především ztrácí místo, na kterém by se mohla původnějším způsobem zakusit *nutnost* vědění. Postava *funkcionáře* se v průběhu Heideggerových úvah proměňuje do stále nových podob, např. do podoby *toho, kdo šplhá po fasádách*,¹³ jenž [totiž *funkcionář*] se během procesu denacifikace uchyluje ke stále novým pomluvám, aby tím zahaloval skutečný stav věcí. Bylo by užitečné uvést jednotlivá obvinění, která se proti Heideggerovi vznášejí – nepřekvapí, že to je slovní forma, jež chce demonstrovat síť trvalosti, ve které jsou nám předávána tato obvinění v setrvalém proudu času a dosahují až do dnešních dní –, abychom nepropadli hrozbě nechat mlčky bez povšimnutí projít kolem nás radikální myšlenku, která je stále aktuální, a to myšlenku co se *dnes* má považovat za filoso-

¹² M. Heidegger: *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*. In: *Gesamtausgabe*, Bd. 65, hrsg. v. F.-W. von Herrmann, Klostermann, Frankfurt a. M 1989, § 76, s. 155: «Die „Universitäten“ als „Stätten der wissenschaftlichen Forschung und Lehre“ [...] werden zu reinen und immer „wirklichkeitsnäheren“ Betriebsanstalten, in denen nichts zur Entscheidung kommt. Den letzten Rest einer *Kulturdecoration* werden sie nur so lange behalten, als sie vorerst noch zugleich Mittel zur „kulturpolitischen“ Propaganda bleiben müssen. Irgendein Wesen von »universitas« wird sich aus ihnen nicht mehr entfalten können».

¹³ Pozn. překl.: v orig. „*Fassadenkletterer*“.

fii a jaké mají být *nutné* podmínky pro znovuzaložení univerzity. Toto se může stát pouze, jestliže otevřeně a čestně vysvětlíme ony „světy“, které přispívají ke skonání Heideggerovy recepce a které podporují nejen tento skon, ale též skon freiburské fenomenologie.

Po této byť jen zkratkovité analýze různých stavebních kamenů (německý vydavatel, světová žurnalistika, nakladatelské domy, akademický svět) utvářejících velký „systém“ musím konstatovat, že tento „systém“ nenese žádnou definovatelnou tvář a proto je obtížné „vytáhnout proti němu“ a „bojovat“ s ním s otevřeným hledím. Lze jej však identifikovat podle jeho *nešvaru*.¹⁴ V něm je místo pro všechny „loutky“, které se zavěšují výhradně na panující jednostranný způsob uvažování. Je proto obtížné bojovat s takovýmto „systémem“: jedinou cestou, která nám zůstává, je „rozhodnutí“ nenechat se k němu připojit, a tím ho podporovat. Taková byla cesta Martina Heideggera: předal nám potřebné náčiní (totiž řeč), aby nás vyslal na cestu k jinému začátku,¹⁵ kterým je tázání po pravdě bytí.

Budiž mi dovolen postavit vedle sebe Martina Heideggera a Hannah Arendtovou s ohledem na jejich opozici vůči „systému“, který způsobil zkázu Německa v podobě nacistického uchvácení moci. Heidegger si byl vědom, že mnozí propadli iluzi, že díky denacifikaci Německo opět dospěje ke staré velikosti; to byla skutečně iluze, protože příčinou zkázy Německa nebyl pouze ani výhradně Hitler, ani samotný německý lid, a je obtížné akceptovat, že skrze denacifikaci dojde k restauraci zašlého světa. Vykořenění myšlení bylo příčinou vedoucí k vybudování totalitního režimu a to bylo pro Heideggera patrné v osobě Hitlera, avšak odehrávalo se to již dávno před jeho uchvácením moci. U Heideggera se objevuje konstatování vykořeněnosti myšlení v rámci *systemu*, který byl viditelný v totalitním režimu, nicméně chtěl obrátit pozornost k faktorům napomáhajícím rozpoutat tento systém od chvíle, kdy se stal patrným, který však byl již delší dobu neviditelným způsobem připravován. Tento *system* je tedy skrytou částí, ve které došlo ve vzájemné kooperaci ke způsobení vykořeněnosti myšlení. Heidegger – podobně jako Hannah Arendtová (vezměme jako příklad soudní proces s Adolfem Eichmannem) – se snaží pochopit, že zodpovědnost těch, kdo dali vzniknout takovémuto *systemu*, se nedá obejít pouhým procesem denacifikace, protože totalitní režimy jsou podporovány tímto *systemem*, který je samotné teprve umožnil a který se časem znovuobjevuje v nových formách (post-totalismus), nedojde-li k útoku na skutečnou zodpovědnost těch, kdo ho podporují. Heidegger ve svých *Poznámkách* konstatuje obtíže těch, komu se nedaří rozšířit svůj pohled na dějinné události. Když Hannah Arendtová kritizovala řečený *system*, musela opustit univerzitu a byla pronásledována stran židovské komunity. Arendtová s upřímností konstatuje, že proces s Eichmannem se nedotýká toho patrně největšího problému, který spočívá v kolektivní zodpovědnosti, jež participovala na upevnění tohoto *systemu*, který dopustil, že došlo k „případu Eichmann“. Arendtová měla odvahu analyzovat kolektivní zodpovědnost a v rámci této kolektivnosti obžalovat též mimo-německé židovské obce za jejich pasivitu a mlčení během nacistické diktatury. Z tohoto důvodu byla Arendtová pronásledována, protože útočila na *system* a upřímně obviňovala všechny „tváře“, jež přispívaly

¹⁴ Pozn. překl.: v orig. „Unwesen“.

¹⁵ Pozn. překl.: v orig. „Anfang“.

k tomu, že dějinné události nezměnily směr. Spolu s Arendtovou můžeme dnes tvrdit, že vůle k *osobitému myšlení* představuje hrozbu pro post-diktátorský „systém“.

Kvůli všem těmto možným důsledkům, a protože jsem se osobně ujistil, že německý vydavatel nadále šíří obrovité zmatení ohledně teoretické pozůstalosti Martina Heideggera, jsem opětovně oslovil Arnulfa Heideggera (po zrale uváženém doporučení stran prof. von Herrmanna), aby zprostil Petera Trawnyho úlohy vydavatele svazků Heideggerových *sebraných spisů*. Při vědomí komplikovanosti provedení tohoto právního úkonu dochází ke krajně důkladnému přezkoumání počínání německého vydavatele i jeho nekompetentnosti držet se pramenů. Měl jsem příležitost učinit tak během přednáškové řady v lotyšské Rize během června tohoto roku. Před mým příjezdem měl německý vydavatel v Rize na téže univerzitě seminář věnovaný „Černým sešitům“ a poté, co jsem spatřil výběr textů, které Trawny zadal studujícím, zjistil jsem, že nadále jen shromažďuje ostentativně extrapolované věty záměrně vytržené z Heideggerových *Úvah a Poznámek*, aniž by si byl vědom z vědeckého hlediska nelegitimního postupování, jež nejen u posluchačů znemožňuje kritický přístup k pramenům, ale především toho, že je nepřipustné nezodpovědně využívat údajného Heideggerova antisemitismu, čímž zcela neodůvodněným a neospravedlnitelným způsobem zesměšňuje bolest židovského národa. Nakonec se mi v Rize podařilo za obrovského úsilí a s podporou prof. von Herrmanna vytvořit takové klima, jež umožnilo posluchačům být ve stavu nechat stranou každý předsudek, takže jsem je mohl přivést k přímé konfrontaci se skutečnými prameny. Výsledek této seminární četby mi poskytl možnost setkat se s heideggerovskými badateli, především s prof. Raivisem Bicevskisem, který se nabídnul chopit se lotyšského překladu naší společné knihy, jelikož mnou a prof. von Herrmannem analyzovaná témata mohou napomoci čtenáři rozptýlit pochybnosti a přiblížit se s kritickým duchem pramenům.

Co se týče židovské obce a instrumentalizace, již byla zcela nezdůvodnitelným způsobem vystavena, věřím, že nastal čas ukončit tuto osočující a očerňující kampaň proti Martinu Heideggerovi a jeho pozůstalosti. Proto jsme s prof. von Herrmannem přijali pozvánku do Londýna k přednášce a studijnímu semináři organizovanému dr. Anthony Stadlenem (jenž je aktivním členem londýnské židovské obce) pod názvem: *Black Notebooks. Martin Luther and Martin Heidegger: 500 years after Luther posted his 95 theses. 'World Jewry' and the 'uprooting of all being from Being'* (Černé sešity. Martin Luther a Martin Heidegger: 500 let po zveřejnění Lutherových 95 tezí. „Světové židovstvo“ a „vykořenění všeho jsoucího z Bytí“).

Konference se uskutečnila 24. září 2017 a předcházelo jí setkání v londýnské synagoze. Mohl jsem konstatovat, že dr. Stadlen a další čelní představitelé londýnské židovské obce měli zájem porozumět roli, jakou doopravdy měli Židé v Heideggerových *Černých sešitech*. Má úloha byla velice snadná, protože jsem měl před sebou osobnosti, jež neměly naprosto žádné předsudky a byly otevřené dialogu. Když jsme společně studovali kontext Heideggerovy pojmové řeči, bylo ihned jasné, že neexistuje žádná možnost nedorozumění. Heideggerova kritika moderního člověka, do které je vetkána i kategorie Žida a židovství, není spojena s ideologickým ani politickým způsobem čtení nebo výkladu. Nejen, že

obvinění z antisemitismu jsou neodůvodnitelná, ale dokonce ten, kdo je vznáší, tím jasně ukazuje, že nerozumí zásadní charakteristice Heideggerovy myslitelské cesty. Ačkoli Heidegger kritizuje moderního člověka, ducha doby, tradiční metafysiku, není tato kritika nikdy frontální, nýbrž kritika mu slouží k tomu, aby vytyčil zcela novou cestu odlišného druhu myšlení. Heidegger „nebuduje“ novou cestu myšlení kvůli tomu, aby stál v opozici, nýbrž chce následovat cestu prostou všech dobově podmíněných úvah propadlých duchu své doby. Teprve když porozumíme Heideggerovu postupování, dokážeme umístit jím používané kategorie na správná místa, a vyhnout se přitom zbytečnému absolutizování, čili i onomu *absurdnímu* antisemitismu.

To byl závěrečný důsledek, ke kterému jsme dospěli během společného studování pramenů Martina Heideggera s dr. Stadlenem, jenž je sám Žid, a dalšími čelními představiteli židovské obce v Londýně. Na závěr mi připadlo vhodné omluvit se jim za ty, kdo si v uplynulých letech nezodpovědným způsobem zahrávali s Heideggerovým antisemitismem, a tím instrumentizovali židovskou obec a bolest židovského národa.

„Poznámka pro osly: tento postřeh nemá nic společného s ‚antisemitismem‘. Ten je zrovna tak pošetilý a tak zavrženíhodný jako krvavé a především nekrvavé postupování křesťanstva proti ‚pohanům‘“ (*Anmerkungen II*).¹⁶

Původní název přednášky, jež se konala na pozvání Společnosti pro filosofickou antropologii a Centra pro fenomenologický výzkum na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze dne 28. listopadu 2017, byl: *Die Aufrichtigkeit, die einem Denken gegen den Strom entspringt. Analyse des aktuell herrschenden post-diktatorischen „Systems“*. Přeložil Aleš Novák.

Francesco Alfieri
Pontificia Università Lateranense
Piazza S. Giovanni in Laterano, 4
00120 Città del Vaticano
Vaticano
e-mail: frafrancescoalfieriofm@yahoo.it

¹⁶ Martin Heidegger, *Gesamtausgabe*, Bd. 97, *Anmerkungen I-V (Schwarze Hefte 1942-1948)*. Hrsg. von Peter Trawny. Frankfurt a. M.: Klostermann 2015, s. 159: „Anmerkung für Esel: mit »Antisemitismus« hat die Bemerkung nichts zu tun. Dieser ist so töricht und so verwerflich, wie das blutige und vor allem unblutige Vorgehen des Christentums gegen »die Heiden«. Daß auch das Christentum den Antisemitismus als »unchristlich« brandmarkt, gehört zur hohen Ausbildung der Raffinesse seiner Machttechnik.“